

РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

НЕПЕРЕРВНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У СИСТЕМІ «КОЛЕДЖ – АКАДЕМІЯ»: ПЕРЕВАГИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

CONTINUITY OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHARMACISTS IN THE «COLLEGE – ACADEMY» SYSTEM: ADVANTAGES AND PERSPECTIVES

У статті акцентовано на потребі якісного вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів у контексті організації неперервної професійної підготовки в системі «коледж – академія». Наголошено на доцільності впровадження ступеневої підготовки фармацевтичних кадрів на основі послідовного здобуття академічних ступенів «молодший спеціаліст», «бакалавр» і «магістр». Така неперервність професійної освіти майбутніх фахівців спеціальності «226 Фармація, промислова фармація» позитивно вплине на вдосконалення готовності студентів до особистісно-професійного вдосконалення. Встановлено, що «неперервність» виражає органічну єдність і взаємозв'язок складових елементів освіти та зумовлює можливість переходу об'єкта з одного стану в інший без руйнування із збереженням усіх його характеристик. Неперервність професійної освіти реалізується на основі формування потреби до самонавчання й саморозвитку, розробки інтегрованих навчальних планів та програм, створення системи навчальних закладів відповідно до потреб особистості та ринку праці.

Особливість неперервної освіти для фахівців спеціальності «226 Фармація, промислова фармація» полягає в тому, що нині починає функціонувати допрофесійна й активно діє середня професійна освіта, а також вища фармацевтична освіта. У медичних коледжах здобувачі освіти отримують базову професійну підготовку, а також поряд із базовою підготовкою мають змогу отримати поглиблену підготовку за вибраними освітніми програмами. З'ясовано, що інтеграція є провідною ланкою під час неперервної професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія». Педагогічна інтеграція неперервної професійної підготовки майбутніх фармацевтів передбачає методичний, теоретичний та практичний рівні. Інтеграція сприяє формуванню в майбутніх фахівців цілісного медико-психолого-педагогічного знання, інтеграційних умінь і дає змогу якісно оволодівати новими видами майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: майбутні фармацевти, неперервна професійна підготовка, коледж, медична академія, інтеграція, рівні інтеграції.

The article focuses on the need to improve the professional training of future pharmacists in the context of continuing professional training in the "college-academy" system. It is emphasized on the expediency of the introduction of the stage training of pharmaceutical personnel on the basis of consecutive acquisition of academic degrees "junior specialist", "bachelor" and "master". Such continuity of professional education of future specialists of the specialty 226 Pharmacy, industrial pharmacy will positively influence on the improvement of students' readiness for personal and professional development. It has been found that the "continuity" expresses the organic unity and interconnection of constituent elements of education and allows the transition of an object from one state to another without destroying all its characteristics. Continuity of the professional education is realized on the basis of the formation of need for self-study and self-development; development of integrated curricula and programs; creation of a system of educational institutions in accordance with the needs of the individual and the labor market.

Peculiarities of continuing education for specialists of the specialty 226 Pharmacy, industrial pharmacy lies in the fact that pre-vocational education is beginning to function nowadays, as well as secondary vocational education and higher pharmaceutical education. In medical colleges, people who gain education receive basic professional training and, in addition to basic training, have the opportunity to receive advanced training in their chosen educational programs. It has been found that integration is a leading element in the continuing professional training of future pharmacists in the "college-academy" system. The pedagogical integration of the continuing professional training of future pharmacists provides for methodological, theoretical and practical levels. Integration contributes to the formation of holistic medical-psychological-pedagogical knowledge, integration skills for future specialists and allows to qualitatively master new types of future professional activity.

Key words: future pharmacists, continuing professional training, college, medical academy, integration, levels of integration.

УДК 378:615-051
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-2.14>

Кішук В.М.,
старший викладач кафедри хіміко-фармацевтичних дисциплін
КЗВО «Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Медична сфера українського суспільства має гостру потребу в майбутніх фармацевтах, які володіють високим інтелектуально-творчим потенціалом та глобальним професійним мисленням, а також мають сформовану готовність до професійної діяльності. У контексті зазначених пріоритетів

необхідно змінити систему професійної підготовки майбутніх фармацевтичних кадрів, акцентувавши на доцільності неперервної професійної підготовки в системі «коледж – академія».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання неперервної професійної підготовки перебували в центрі уваги українських науковців.

Так, було з'ясовано, що психолого-педагогічні площини неперервності протягом останніх 10 років українські науковці досліджували в різноманітних ракурсах. Зокрема, О. Бабакіна [1] вивчала значення системи безперервної освіти для стимулювання особистісного самовдосконалення; М. Єрмолаєва та Д. Лубовський [2] проаналізували сучасні підходи до розвитку мотиваційної сфери особистості до неперервного освітнього вдосконалення; С. Калаур [5] запропонувала педагогічну концепцію організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери; Є. Крижанівський та Д. Дзвінчук [6] дослідили потенціал інформаційного суспільства з метою вдосконалення неперервної освіти; Л. Тимчук [10] розглянула теоретичні засади освіти дорослих у системі неперервної освіти. Ці праці покладено в основу нашого дослідження, однак вони лише розкривають загальні засади неперервності під час організації освітнього процесу і не висвітлюють усі особливості неперервної професійної освіти майбутніх фармацевтів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначимо, що в дисертаційному дослідженні Л. Кайдалової [4] проаналізовано теоретичні та методичні засади неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю. Зокрема, авторкою розроблено й обґрунтовано теоретичної основи підвищення ефективності неперервної професійної підготовки фахівців фармацевтичного профілю, яка враховує специфіку майбутньої професійної діяльності та зосереджена на розкритті специфіки неперервної освіти в бакалавраті та магістратурі. Зокрема, з'ясовано, що в дисертаційній роботі Л. Кайдалової розкрито концепти, чинники, організаційно-методичні умови, компоненти, критерії, показники, рівні сформованості компетентностей майбутніх фахівців фармацевтичного профілю. Задля об'єктивності зазначимо, що дисертаційне дослідження І. Процюк [9] присвячене вивченню теоретичних та практичних аспектів формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

Проте питання неперервності в системі «коледж – академія» не були предметом поглибленого психолого-педагогічного аналізу, що й стало головним чинником, що спонукав нас до написання статті. Неперервна професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальності «226 Фармація, промислова фармація» як складне педагогічне явище має суттєвий вплив на розвиток і функціонування різних сфер суспільства (соціальної, медичної, психологічної, соціокультурної), тому потребує ґрунтовного і всебічного вивчення.

Мета статті – обґрунтувати потребу неперервної професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія», визначити

практичні механізми їх організації й охарактеризувати особливості цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 838 від 18.12.2007 р. затверджено Концепцію розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України [7], де окреслено пріоритетні напрями, що спрямовані на підвищення ефективності професійної підготовки фахівців-фармацевтів та наголошено на потребі впровадження ступеневої підготовки фармацевтичних кадрів на основі послідовного здобуття академічних ступенів «молодший спеціаліст», «бакалавр» і «магістр», що позитивно вплине на формування готовності майбутніх фармацевтів до особистісно-професійного вдосконалення. З огляду на те, що нині особливою актуальності й практичної значимості набуває ця проблема підготовки медичних фахівців, доцільно визначити вимоги до обов'язкового мінімуму змісту основної освітньої програми і рівня підготовки випускників за напрямом підготовки фармація.

Зазначимо, що концепція безперервної освіти стала формуватися ще в 60-х роках ХХ ст., а на міжнародному рівні була визначена в 1965 р. на форумі ЮНЕСКО як безперервний процес, що починається з перших років життя, триває протягом усього життя й охоплює всі форми, всі типи й рівні освіти, виходячи далеко за рамки формальної освіти. Вона призначена для будь-якого віку і має на меті використовувати весь освітній потенціал суспільства, всі ситуації, в яких може опинитися людина, щоб сприяти її всебічному розвитку.

З педагогічної точки зору, як доводить Н. Нічкало [8], неперервна освіта реалізується на основі таких змістових площин, як формування потреби особистості до самонавчання та саморозвитку, розробки інтегрованих навчальних планів та програм для підготовки кваліфікованих фахівців, створення системи навчальних закладів відповідно до потреб особистості та ринку праці. Тобто неперервна професійна підготовка забезпечує не лише можливості для особистісного та професійного вдосконалення, а також підвищення конкурентоздатності.

Методологічною основою неперервної освіти є вчення про загальний зв'язок явищ у цілісності та діалектичний підхід до вирішення питань організації освітнього процесу майбутніх фармацевтів. «Неперервність» виражає органічну єдність, взаємозв'язок і взаємозумовленість складових елементів, станів процесу освіти та зумовлює можливість переходу об'єкта з одного стану в інший без руйнування самого об'єкта, з більшим збереженням його характеристик.

Зазначимо, що особливість неперервної системи фармацевтичної освіти нині полягає в тому, що починає функціонувати допрофесійна й активно діє середня професійна освіта та вища.

Так, допрофесійна підготовка передбачає попередню орієнтацію на медичні професії, вона має якісно проводитися в загальноосвітніх установах в рамках їх профілізації. Нині розроблені програми, зміст форми і методи профорієнтації школярів на медичні професії загалом та на фармацію зокрема. Проведені численні методичні дослідження, які висвітлюють теоретичні та прикладні аспекти такої підготовки, однак вона функціонує доволі посередньо, адже лише в деяких закладах середньої освіти є профільні медичні класи.

Випусник освітніх установ, який вибрав для навчання медичну професію, може вступити до медичного коледжу, що уособлює середню ланку професійної медичної освіти. Після закінчення середнього професійного навчання випускники можуть отримати диплом «бакалавра» чи «молодшого бакалавра» (молодшого спеціаліста). У медичних коледжах студенти отримують базову професійну підготовку, а також поряд із базовою підготовкою вони мають змогу здобути поглиблену підготовку за обраними освітніми програмами.

Випускники коледжів, а також випускники загальноосвітніх шкіл для здобуття вищої фармацевтичної освіти можуть вступити до медичних вищих навчальних закладів (інститутів, академій чи університетів). Система вищої освіти надає змогу студентам спеціальності «226 Фармація, промислова фармація» вибрати для навчання такі освітні програми:

- Фармація;
- Промислова фармація
- Клінічна фармація;
- Технології парфумерно-косметичних засобів;
- Технології фармацевтичних препаратів;
- Фармацевтична хімія;
- Технології фармацевтичних препаратів.

Зокрема, на базі Рівненської медичної академії КЗВО «Рівненська медична академія» РОР студенти мають змогу на базі повної загальної середньої освіти (11 класів), а також базової загальної середньої освіти (9 класів) за спеціальністю «226 Фармація, промислова фармація» здобути освітній рівень молодший спеціаліст, навчаючись на освітній програмі «Фармація». По закінченні навчання в студентів є змога продовжити освіту в бакалавраті на такій самій освітній програмі.

Зазначимо, що неперервна професійна підготовка майбутніх фармацевтів являє собою динамічно систему, що базується на інтеграції коледжів та академій чи університетів. Загалом можемо констатувати, що проведений аналіз програм підготовки молодших спеціалістів у коледжах свідчить про те, що освітній процес орієнтований на підготовку фахівців середньої ланки для наявної мережі фармацевтичних установ. Тоді як програма академій чи університетів орієнтована на професійну менеджерську підготовку кадрів для

фармацевтичної галузі. Випускники вищих медичних закладів – бакалаври – мають володіти більш високими фундаментальними знаннями, високими показниками якості роботи, а також у них значно більші можливості для кар'єрного зростання порівняно з молодшими спеціалістами.

Важливою у нашому дослідженні є проблема вибору методології та методики наукового дослідження; вона виступає ключовою ланкою в організації дослідно-експериментальної роботи, адже розглядається як галузь знання, що вивчає засоби, передумови і принципи організації пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності. Тобто методологія, з одного боку, вивчає засоби, передумови і принципи організації пізнавальної і практично-перетворюючої діяльності, з іншого – представляє сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів.

У руслі методологічного дослідження окреслимо наші дії щодо вивчення означеної проблеми – системної професійної підготовки майбутніх фармацевтів у безперервному освітньому просторі. Зокрема, вважаємо за доцільне розглянути такі питання:

- необхідність вдосконалення професійної підготовки майбутніх фармацевтів, що підкріплена концепцією модернізації медичної освіти;
- потреба акцентувати на процесах інтеграції, що сприяє появі якісно нових елементів професійної підготовки.

Саме інтеграцію визнаємо провідною під час неперервної професійної підготовки майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія». Так, сутність інтеграції в педагогіці Н. Захаренко визначає таким чином: «Інтеграція – це процес виникнення, ущільнення, уніфікації знання <...> процес, який об'єктивно детермінований взаємопроникненням різних видів матеріально-виробничої й суспільно-політичної діяльності людей, а в своїх найбільш глибоких підставах – матеріальною єдністю світу, загальним зв'язком, ізоморфізмом структур в якісно різноманітних об'єктах» [3, с. 10]. Педагогічна інтеграція, за твердженням Н. Чапаєва [11, с. 137–138], відбувається на всіх рівнях педагогічної теорії і практики. Зокрема, інтеграція передбачає методичний, теоретичний та практичний рівні. Коротко проаналізуємо виокремлені рівні:

- на методологічному рівні інтеграція може бути охарактеризована як перенесення знань, принципів, онтологічних уявлень з «інонаукової» галузі знання в соціальну і соціально-педагогічну галузь, що веде до появи соціальних дисциплін, в яких поряд із власне соціальними складниками представлені предметні області інших наук;
- на теоретичному рівні інтеграція розглядається як синтез соціальних і соціально-педагогічних систем, концепцій, що має своїм наслідком інтегровані комплекси внутрішньогалузевого соціального знання;

– на практичному рівні головним чином спостерігається інтеграція компонентів змісту освіти, що супроводжується зростанням системності й ущільненості знань із дисциплін профільних. Реальне втілення це знаходить у створенні, наприклад, інтегрованих курсів, або системне об'єднання навчальних дисциплін.

Зокрема, було з'ясовано, що інтеграція виникає тоді, коли є якісь «розрізнені елементи», «об'єктивні передумови для їх об'єднання», йде процес «об'єднання цих елементів», у результаті виникає «нове ціле». Як наслідок маємо об'єднання «коледж – академія», що дає змогу здобувачам освіти безперешкодно підвищувати свій професійний рівень із молодшого спеціаліста до бакалавра чи магістра.

Тобто можемо констатувати, що в неперервній професійній підготовці майбутніх фармацевтів інтеграція посідає провідне місце, адже вона, по-перше, повністю відповідає основним засадам акмеологічного і компетентнісного підходів, по-друге, дає змогу, перш за все, інтегрувати провідні методологічні підходи (системний, аксіологічний і діяльнісний) до дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх фармацевтів, по-третє, дає змогу враховувати якісні та кількісні перетворення взаємодіючих елементів неперервної підготовки, по-четверте, сприяє орієнтації процесу формування цілісного медико-психолого-педагогічного знання, інтеграційних умінь фахівця й освоєння нових видів діяльності.

Висновки. Таким чином, визначення перспектив розвитку системи неперервної освіти є доволі складним та міждисциплінарним завданням, яке може бути вирішене лише на основі цілісної теоретичної концепції, в якій мають знайти своє відображення як зовнішні соціально-економічні фактори, що визначають актуальні та перспективні вимоги суспільства до систем освіти, так і чинники внутрішні – психолого-педагогічні, що характеризують процес руху майбутнього фармацевта по щаблях освітніх сходин, а також мотиви і стимули такого руху, що сприяють суттєвому вдосконаленню мотиваційного, змістового, креативного та професійно орієнтованого критеріїв готовності майбутніх фармацевтів до професійної діяльності.

У подальшому плануємо зосередити увагу на розширенні дослідження щодо аналізу перспектив впровадження інтегративних процесів у професійну підготовку майбутніх фармацевтів у системі «коледж – академія».

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабакіна О.О. Шлях до самого себе: значення системи безперервної освіти для стимулювання змін у суспільстві. *Гуманітарні науки*. 2010. № 2. С. 6–12.
2. Ермолаєва М.В., Лубовський Д.В. Современные подходы к изучению мотивации непрерывного образования на протяжении жизненного пути. *Мир психологии*. 2013. № 3. С. 132–139.
3. Захаренко Н.С. Интеграция в педагогике и образовании : сборник науч.-метод. тр. Самара, 1994. 242 с.
4. Кайдалова Л.Г. Теоретичні та методичні засади неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Класичний приватний ун-т. Запоріжжя, 2011. 40 с.
5. Калаур С.М. Педагогічна концепція організації неперервності освіти майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2015. № 36. С. 71–77.
6. Крижанівський Є.І., Дзвінчук Д.І. Неперервна освіта в інформаційному суспільстві та у суспільстві знань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Сер. 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. 2010. Вип. 25 (38). С. 12–17.
7. Про затвердження Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України : Наказ № 838 від 18.12.2007 р. URL: http://moz.gov.ua/portal/dn_20071218_838.html
8. Ничкало Н.Г. Теоретико-методологічні проблеми і перспективи розвитку досліджень з неперервної професійної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* : збірник наук. праць / за ред. І.Я. Зязюна, Н.Г. Ничкало. Київ, 2001. Ч. 1. С. 35–43.
9. Процюк І.Є. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2019. 20 с.
10. Тимчук Л.І. Теоретичні засади освіти дорослих в системі неперервної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Сер. 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2013. Вип. 17, ч. 3. С. 210–218.
11. Чапаєв Н.К. Основные позиции интегративно-целостного подхода *Образование и наука*. Известия Урал, науч.-образ. центра РАО. 1999. № 2. С. 134–142.